

Slikar Ljudevit Cetinović

Nekoliko portreta, jedna oltarna pala i jedna minijatura do sada su jedini autentični sačuvani rezultati prisutnosti slikara *Ljudevita Cetinovića* na području Hrvatske i Slovenije.

Kako još do sada mnogi »putujući« slikari domaći i strani cjelovito nisu obrađeni, jednako tako će i Cetinovićevo djelo još uvijek biti samo fragmentarno prikazano. Ponajčešće razlog takve situacije leži u njihovu nesređenom načinu života. Seljakanja iz mjesta u mjesto u vječnoj potrazi za čvršćim tlom pod nogama, promjene ambijenta s različitim kulturnom klimom, a poglavito bez određenog kontinuiteta u radu, rezultiralo je često stanovitom rascjepkanošću u slijedu njihova razvoja i stvaranja. Ako ti slikari nisu ubilježili svoje ime, što se tada često događalo, ostajali su bezimni slikari, dok ih neki nenadani slučaj ili upornost istraživača ne otkrije. A naše je slikarstvo 19. stoljeća, sve do njegove posljednje četvrti, satkano od takvih sudbina.

U fundusu Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu nalaze se *portret Gabrielle Keglević de Buzin* udate *Pallfy* signiran i datiran (L. Czetinovich 1843) i minijatura na bjelokosti na čijoj je poleđini zapis da je Zetinovich naslikao Katarinu Čakoj 1844. god. u Petrinji.

Slikareva platna koja se nalaze okupljena u Narodnoj galeriji u Ljubljani datirana su 1839. i 1840. god. Taj podatak govori da Cetinović dolazi u Zagreb tek poslije Ljubljane. Tragajući za što vjernijim prikazom složena mozaika hrvatskog slikarstva toga razdoblja, poticaj za daljnja istraživanja našla sam i u osvrtnu na Cetinovića kod Viktora Steske: »Rođen negdje u Hrvatskoj oko 1820, poslije školovanja u Beču došao je u Sloveniju kako bi nešto zaradio za put u Italiju.«¹

Dva portreta koja prikazuju dva ženska lika iz hrvatske sredine uz prikaz V. Steske bili su putokaz da u arhivu Akademije likovnih umjetnosti u Beču potražim rješenje Cetinovićeve problema. Vrijedilo je istražiti izvorne podatke, o slikaru nesumnjive vrijednosti, koji je izvjesno vrijeme boravio i djelovao u Hrvatskoj a kojeg je porijeklo bilo nejasno, gotovo nepoznato.

No prije nego što se zaustavimo na Cetinovićeovom bečkom razdoblju, valjalo bi se vratiti unatrag i malo pažnje posvetiti njegovu porijeklu, djetinjstvu i dje-

čaštvu. Iako se ne može u cijelosti zaokružiti Cetinovićeve biografija ipak se s pomoću do sada istraženih dokumenata može stvoriti platforma na koju se može i kasnije dograđivati.

Od osobite su važnosti izvorni podaci koje je skupio, sredio i prikazao dr Josip Mal 1931. god.² Njegovom zaslugom može se slijediti Cetinovićevo djetinjstvo i događaji koji su prethodili njegovu dolasku u bečku Akademiju, a ti podaci nisu bili do sada iskorišteni.

Slikareva obitelj potječe iz Vojne krajine. Njegov otac *Ignac Cetinović* (u ljubljanskim dokumentima *Zetinowich*) rođen je oko 1784. god. u *Cetin-gradu*. Posvetio se vojničkoj karijeri, te je pet i pol godina služio u vojsci kao podoficir, a zatim prelazi u financijsku službu. U dokumentima iz 1831. god. spominje se kao pisar u glavnome carinskom uredu u *Ljubljani*.³

Gdje li je sve službovao Ignac Cetinović, čovjek s brojnom obitelji? Ljudevit je njegovo najstarije dijete iz prvog braka, dakle rođen vrlo vjerojatno dok je otac bio još u vojničkoj službi. U spomenutim dokumentima nije zabilježeno ni kada je, ni gdje rođen.

Slikarevo djetinjstvo i dječastvo prožeti su voljom i čežnjom za slikanjem. Počinje već zarana slikati i tako ponešto zarađivati nudeći za skromnu naplatu svoje početničke radove. Tadašnji guverner Ilirije barun *Schmidburg* u Ljubljani svojim zagovorom i molbama nastojao je da petnaestgodišnji sin Ignaca Cetinovića dobije stipendiju kako bi se mogao u Beču školovati (11. 3. 1831). Opisuje valjanost dječaka koji u Ljubljani ne može steći potrebnu likovnu naobrazbu, a otac sa sedmero djece i plaćom od 300 guldena nije u mogućnosti školovati sina. Slijedile su i dalje molbe

¹ V. Steska, *Slovenska umetnost*, I, Slikarstvo, Prevalje 1927, str. 279.

² J. Mal, *Iz torbe predmarčne birokracije*, »Glasnik muzejskoga društva za Sloveniju«, Ljubljana 1931, p. o. 1932, str. 34–36. J. Mal prikupio je dragocjenu građu iz redarstvenih spisa u Ljubljani. Osim dokumenata koji se odnose na Cetinovića sabrao je znatan broj dokumenata i o drugim slikarima iz toga razdoblja: o Stroyu, Brodniku, Pernatu i dr.

³ Isto.

⁴ Isto.

1 Ljudevit Cetinović, TISKAR FRANZ KSAVER EGER

2 Ljudevit Cetinović, ROZALIJA EGER

i preporuke, no nije se moglo ništa postići, jer po statutima bečke Akademije stipendija se dodjeljivala samo onim već upisanim đacima koji pokazuju dobre rezultate. Poslije neuspjelih pokušaja kod jednog ljubljanskog graveura, Ignacu Cetinoviću uspjelo je da dađe sina na nauk nekom talijanskom slikaru koji ga učini svojim pomoćnikom i povede u *Graz*, *Celovac* i *Beč*. Na taj način Cetinović dopijeva do željenog cilja — do Beča! Za vrijeme njegova boravka u Beču guverner Schmidburg bori se i dalje za stipendiju. Angažira razne utjecajne osobe a među njima i redarstvenog ravnatelja *Siccardija*, koji šalje povoljne informacije o moralnom vladanju oca i sina Cetinovića (19. lipnja 1834). Tom viješću završene su bilješke o Ljudevitu Cetinoviću u Malovu radu »*Iz torbe predmarčne birokracije*«,⁴

Bečki dokumenti kao da se nadovezuju na brižno sakupljene izvore Josipa Mala...

U đачkim matrikulama Akademije Cetinović je upisan pod brojem 476. U odgovarajućem protokolu zabilježeno je da je *Ludwig Czetinovich* u 19. godini, rodnom iz Rijeke nastupio u Akademiju u svibnju 1835. god. Slijede odlične ocjene u ljetnom semestru 1835,

⁵ PROTOCOLL (38) Czetinovich Ludwig, alt 19, Geburtsort Fiume, Eintritt May 1835.

Classification: 1835 Sommerkurs 1, 1836 Winterkurs 1, Sommerkurs 2. Dokumenti se čuvaju u Arhivu Akademije likovnih umjetnosti (K. K. Accademie der bildenden Künste).

⁶ Hat eine ausserordentliche Unterstützung von S. Mayestät K. Franz de doto July 25. 1835 auf 3 Jahre per 200 Guld.

kao i u zimskom semestru 1836. Posljednja ocjena (vrlo dobar) pripada ljetnom semestru iste godine.⁵ U tome se protokolu nalazi važan zapis »*uživa izvanrednu potporu Njegova Veličanstva cara Franje od 25. srpnja 1835. na 3 godine po 200 guld.*«⁶ Ta postignuta stipendija za koju se dugi niz godina vodila uporna borba značila je Cetinoviću mogućnost sustavnog školovanja. Nedostaju dokumenti daljeg školovanja. Zaista je začudno što Cetinović prekida školovanje krajem druge godine, iako mu je bila zajamčena stipendija tri pune godine.

Što nam pružaju arhivski dokumenti Akademije likovnih umjetnosti? Prvenstveno utvrđuju da je Cetinović rođen u Rijeci a zatim se potvrđuju ranija nagađanja da se njegovo školovanje odvijalo u Bečkoj akademiji.⁷

⁷ Istraživanja u arhivima Rijeke nisu dala očekivane rezultate. Nije li se i tada vodila, kao i što se kasnije običavalo, posebna evidencija rođenih kod pripadnika vojnih osoba, ili je pak Cetinović rođen negdje u blizini Rijeke? U svakom slučaju oznaka mjesta rođenja u dokumentima Bečke akademije ne može biti jednostavno izmišljena.

⁸ Ludwig Czetinovich akademischer Portrait- und Historienmaler, ist von einer Kunstreise aus Italien in Agram angekommen, und gedenkt hier einige Zeit zu verweilen, um etweigen Anforderungen an seine Kunst nachzukommen. Wir machen das Kunstverständige Publikum um so freindlicher auf diesen jungen Künstler aufmerksam, als es hier die Anerkennung und Aufmunterung eines vaterländischen Talents gilt. »Croatia«, 11 Oktober 1842. No 81. Agram, Organ für vaterländische Interessen, Geschichte, Litteratur, Kunst, Theater, Leben. Zahvaljujem kolegici Marijani Schneider što me je uputila na taj časopis.

3 Ljudevit Cetinović, *MARIJA GROFICA PAUMGARTNER*

4 Ljudevit Cetinović (?), *ANTON VITEZ LASCHAN*

Ostaje još uvijek nepoznanica kada je Cetinović napustio Akademiju i što se s njime događalo sve do 1839. god. kada dolazi u Ljubljani. U Ljubljani je njegova prisutnost utvrđena i u 1840. godini.

U listopadu 1842. god. u časopisu »Croatia« toplom preporukom najavljen je dolazak domaćeg talenta L. Cetinovića koji se nakon umjetničkog putovanja u Italiji, namjerava zadržati stanovito vrijeme u Zagrebu.⁹ Kako li je bio prihvaćen taj mladi »domaći« talent u gradu koji je tada bio u punom usponu preporoda? To je bio čas kada slikar *Mihael Stroy* nakon briljantnih likovnih rezultata napušta Zagreb. Da li je Cetinovićev likovni potencijal bio u mogućnosti da ispuni nastalu prazninu?

Ta bilješka potvrđuje da je Cetinović u kasnu jesen 1842. stigao u Zagreb. *Portret Gabrielle Keglević* nastao je 1843, a *minijatura Katarine Čakoje* 1844. god. A dalje, što se događalo sa našim »domaćim« slikarom? *Ivan Kukuljević-Sakcinski* u *Slovníku* bilježi da je »Cetinović putovao godine 1845—1846 u Ugarskoj snimajući narodne odjeće i predjele.«⁹ Njegove radove u Hrvatskoj ne spominje. Tako Cetinović nestaje, gubi se iz naših vidika.

* * *

⁹ I. Kukuljević-Sakcinski, *Slovník umjetnikah Jugoslavenskih*, Zagreb, 1858, str. 52. *Cvetinović Ljudevit, akademički slikar podobah i historičkih prizorah, putovao godine 1845—1846 po Ugarskoj snimajući narodne odjeće i predjele.*

Kada bismo preuzeli Cetinovićevu nasljeđe kao završnu činjenicu, kao rezultate njegovog djelovanja u Sloveniji i Hrvatskoj, morali bismo utvrditi da su kvantitativno preskromni rezultati za vremensko razdoblje od 1839. do 1844. god., a pogotovu u vremenu kada portretno slikarstvo i minijatura još cvjetaju u tome pomalo zakašnjelom bidermajerskom svijetu. Imena portretiranih osoba upućuju na to da su njegovi naručitelji pripadali aristokratskom i građanskom društvu. Skromni po broju no kvalitetni po likovnoj vrijednosti ljubljanski i zagrebački portreti potiču na dalje istraživanje.

Cetinovićevu ime susrećemo na tršćanskoj izložbi (*Catalogo delle opere esposta della Società triestina di Belle Arti*). O tome obavješćuje *Anton Graber* s komentarom da je Cetinović iste godine, samo prije nego što je dospio u Ljubljani, izložio jednu sliku u *Trstu*.¹⁰ Da li ta vijest remeti redoslijed slikareva dolaska u Ljubljani izravno iz Beča, ili je to bio pokušaj da u Trstu, gradu tada izuzetnih mogućnosti, nađe zarade i zaposlenja? To je vrijeme kad *Josip Tominc* portretira novu tršćansku buržoaziju bogatih pomoraca, trgovaca i bankara.

Iako slikarska ličnost Cetinovića nije bila dublje istražena, ipak je u *Ljubljani* u prvoj četvrti 20. stoljeća njegova prisutnost evidentirana.

¹⁰ A. Graber, *Drobiž iz starih katalogov*. Zbornik za umjetnostno zgodovino, Ljubljana 1943, str. 56.

Prvi put se 1922. god. na izložbi u Ljubljani (*Zgodovinska razstava slovenskog slikarstva*) pojavljuju Cetinovićeve platna, i to »Kamenovanje sv. Stjepana«, »Portret mladića« i »Portret dvorskog savjetnika pl. Laschana.«¹¹ Zatim ponovno u Ljubljani 1925. god. u Jakopičevom paviljonu izlažu se Cetinovićeve portreti »Franc Ksaver Eger«, »Grofica Marija Paumgartner«, »Anton pl. Laschan.«¹²

Na obje izložbe održane u kratkom vremenskom razmaku, osvrće se Francé Mesesnel u članku »Portretno slikarstvo na Slovenskem od XVI stoljetja do danas«. Uz posebno vrednovanje portreta grofice Paumgartner, autor spominje i ostale izložene radove »još dovoljno neistraženog slikara Cetinovića koji vjerojatno potječe iz bečke škole.«¹³

U Hrvatskoj je prvi put evidentiran Cetinovićeve rad — minijatura »Lik Katarine Čakoje« na izložbi »Minijatura u Hrvatskoj od XVI—XIX stoljeća«, koja se održala u Zagrebu, u organizaciji Muzeja za umjetnost i obrt, u listopadu 1953. god. U veljači 1954. god. ista je izložba priređena u Narodnom muzeju u Ljubljani, opremljena sa tiskanim katalogom.¹⁴ »Portret Gabrielle Keglević de Buzin-Palffy« signiran i datiran 1843. god., nabavljen je 1967. god. Frapantna sličnost u koncepciji i stavu oba portreta — iako u posve drugom obimu i tehnici obrade — sjedinila su u jedno slikarsko ime Zetinovicha i Czetinovicha!

Cetinovićevo ime ponovno je registrirano u novijoj literaturi, i to 1959. god. u Enciklopediji likovnih umjetnosti.¹⁶ Zatim 1962. god. Luc Menaše spominje među slovenskim slikarima *Andriju Ludovika Cetinovića* — njegovo djelovanje u 1839. i 1840. godini.¹⁷

* * *

Cetinovićeve opus može se podijeliti na ljubljansku i zagrebačku skupinu.

Unutar ljubljanskih ostvarenja povezuju se tri signirana platna: portreti *Franca Ksavera Egera* (sl. 1) i *Rozalije Eger* (sl. 2) iz 1839. god., te grofice *Marije Paumgartner* iz 1840. god. (sl. 3). Osim slikarske koncepcije i tehnike obrade — sasvim uočljive — vezuje ih način kojim Cetinović postavlja likove na smeđu pozadinu pećine s otvorenim pogledom u prirodu. Franče Mesesnel zapaža da je kod Cetinovićeve portreta zavjesu zamijenila pećina, koja također otvara pogled u zanemareni pejzaž.¹⁸

¹¹ *Katalog Zgodovinske razstave slovenskoga slikarstva*, Ljubljana 1922, str. 37, 41, 43.

¹² *Katalog razstave portretnega slikarstva na Slovensko*, Ljubljana 1925, str. 33, 35.

¹³ *Zbornik za umetnostno zgodovino*, Letnik V, 1925, štev. 4, str. 140, 141.

¹⁴ A. Simić-Bulat, *Izložba minijatura u Hrvatskoj od XVI—XIX. stoljeća*, Zagreb, listopad 1953, (šapirografirani katalog), str. 48, kat. 272;

Ista, *Razstava minijatur na Hrvatskem od XVI do XIX stoljetja*, Ljubljana, veljača 1954, str. 48, kat. 234;

Ista, *Zbirka minijatura u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu*. Tkalčićev zbornik II, Zagreb 1958, str. 108.

¹⁵ Portret je evidentiran u spomenici Muzeja za umjetnost i obrt (1880—1970), Zagreb 1970.

¹⁶ *Enciklopedija likovnih umjetnosti I*, Zagreb 1959, str. 611.

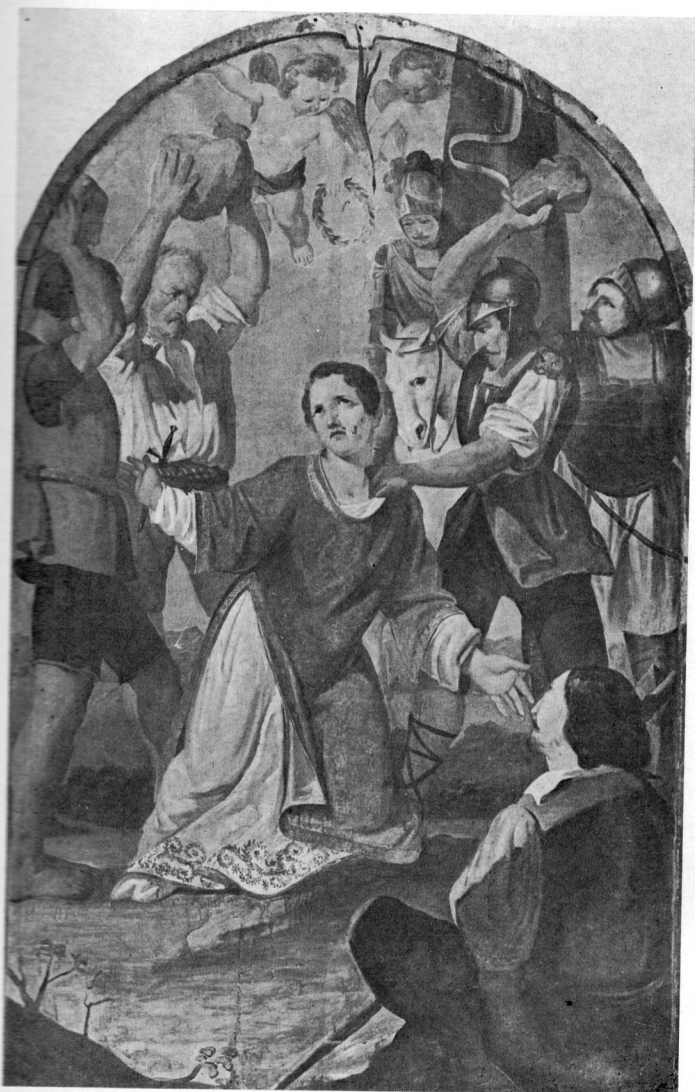

5 Ljudevit Cetinović (?), LEOPOLD LEDENIG

Zavjese, pećine i prozori česti su rekviziti na bidermajerskim portretima. Podignuta zavjesa, otvor na pećini ili rastvoren prozor možda su intimna želja slikara, do kraja ne izrečena, da poveže čovjeka sa prirodom, iako je taj krajolik većinom imaginaran, a rijetko kada realističan. Ti oslikani pejzaži djeluju poput dekora, poput uokvirene slike u interijeru. Zbog toga sva tri portretirana lika različna po dobi, spolu i izgledu, iako slikarski i psihološki dobro zahvaćena u vlastitoj težini, sasvim su odvojeni od okoline koja ih okružuje. Po svome stavu bliži su interijeru salona nego pećinskoj pozadini. Zapažamo njihovu kvalitetu, slojevitost izraza koji zrcali iz svakog lika posebno upozoravajući na različnost pojedinaca. Tu je portret mladog ljubljanskog tiskara s izvjesnom elegancijom i crtom intelektualizma, s profinjeno oblikovanom rukom koja drži pritvorenu knjigu. Tu je i portret njegove majke, žene odbojnih oštrih crta i nepovjerljiva pogleda. Zatim gospodstveni stav grofice Paumgartner, ozbiljna čak stroga pogleda s aureolom bijelih čipaka oko lica s naglašenim karakternim osobinama. Značajkom vještinom osjenčivanja postignuta je na njezinu licu izvanredna plastičnost, dok je na portretima Egerovih istaknuta stanovita plošnost.

¹⁷ L. Menaše, *Zahodnoevropski slikani portret*, Maribor 1962, str. 148. Zadnikar i Menaše bilježe i ime *Andrej*. Međutim u arhivskim dokumentima osim imena *Ludwig* nije zapisano ime *Andrej* kao što se to ime ne čita niti na njegovim signiranim djelima.

¹⁸ F. Mesesnel, *Slovensko krajinarstvo 19. stoljetja*, Glasnik Muzejskoga društva, sv. 1—4, Ljubljana 1939, str. 403, 404.

6 Ljudevit Cetinović, KAMENOVANJE SV. STJEPANA

Postavlja se pitanje zbog čega slikar koji umije izdiferencirati osobitosti pojedinog modela, sva tri tako različna lika uklapa na jednaki način u jednak ambijent? Da li se ta shema uobičajena u bidermajerskom slikarstvu sviđala naručiteljima ili ih je sam slikar birao? Prije bih se priklonila prvoj pretpostavci.

U ljubljanskom krugu postoje još dva portreta nesignirana i nedatirana, atribuirana Cetinoviću: *Portret dvorskog savjetnika Laschana* (sl. 4) i *Leopolda Ledeniga* (sl. 5). Prvi je već prije bio prezentiran na izložbama 1922. i 1925. god. Portret Laschana bio mi je

nedostupan, poznat mi je po fotografiji. Uspoređujući s drugim signiranim portretima ne bih mogla naći zajedničku crtu. Ledenigov portret bliži je po slikarskom tretmanu, međutim njegovo odijelo s jabotom od bijele čipke kao i način češljanja vremenski su raniji — ne bi mogli prijeći drugo desetljeće. Osim toga i obrada očiju na objema je portretima drugačija od ostalih. Dok su na svima signiranim portretima na šarenici oka bijele piknjice tek zamjetljive, dotle su na objema nesigniranim bijele piknjice upravo izrazite. Usto je i uvjerljivo da su dva portreta slikale dvije različite ruke.

Za crkvu u Šmarju Cetinović je naslikao oltarnu palu »Kamenovanje sv. Svjepana« (sl. 6). Cetinović kao i većina slikara 19. stoljeća, poput Tominca i Stroya, ne nalaze pravi put. Barokna dijagonala, dramatični prizor kome nedostaje nutarnja snaga uvjerljivosti, pokreti bez dinamične povezanosti karakteristike su sakralnog slikarstva. Ono se oslanja na Metzingera, na stare barokne sheme koje su već davno izgubile životne sokove, a daleko je od nazarenske blage smirenosti.¹⁹

Četrdesetom godinom završava se Cetinovićev boravak u Sloveniji. U jesen 1842. god. stiže nakon umjetničkog putovanja po Italiji u Zagreb. Iako je Cetinović sačuvao neke bitne karakteristike, ipak se vraća slikarski nov! Na njegovu *portretu Gabrielle Keglević de Buzin* (sl. 7) odsjeva jedan novi svijet, dotada nepoznat. Tamo nema ničeg šematiziranog niti već rečenog — nema pomoćnih akcesorija ni suvišnog dekora. Mlada žena stoji opuštenu ruku niz tijelo, okružena nekom tajnovitom samoćom, uronjena u poetsku atmosferu čudesne magličaste zelene boje. Pravilan oval lica, bademaste tamne oči, glatko počesljana kosa — sve to ima svoje čiste konture, a njezino tijelo odjeveno u ružičastu pastelnu boju usklađuje se s magličasto zelenkastom atmosferom pozadine.

Katarinu Čakoje (sl. 8) dao je Cetinović u sitnim omjerima poput Gabriellina portreta. Mlada žena krhka tijela, opuštenu ruku obučena u kobalt modru haljinu sanjarski gleda negdje u daljinu. Akvarelom na bjelokosti htio je ponoviti koncepciju prethodnog portreta. Portret Gabrielle Keglević je izuzetno djelo u hrvatskom slikarstvu 19. stoljeća, ono je ujedno i sretno otkriće još neistraženih vrijednosti. Devetnaesto stoljeće još krije mnoge tajne a i mnoga iznenađenja. Treba samo dublje zagrabiti — no zato je potrebit timski rad, onako kao što se bilo sretno započelo šezdesetih godina. Za tim su radom ostali vidni tragovi,²⁰ no — na žalost — zastalo se na pola puta.

¹⁹ Navedene slike nalaze se u *Narodnoj galeriji u Ljubljani*. Ovim putem najljepše zahvaljujem susretljivosti i pomoći dr Ksenije Rozman i kolektivu Narodne galerije.

²⁰ Izložba i katalog »*Slikarstvo XIX stoljeća u Hrvatskoj*«, Zagreb 1961.

7 Ljudevit Cetinović, GABRIELA KEGLEVIC
de BUZIN-PALLFY

KATALOG

1. FRANC KSAVER EGER,

ulje, platno; vel. 36,8 × 30 cm

Na pozadini smeđe pećine poprsje mladog muškarca u crnom kaputu, bijeloj košulji otvorena ovratnika sa crnom povezanom kravatom. Desna ruka, prislonjena na izbočini pećine, drži pritvorenu knjigu s kažiprstom među stranicama. Lice, istaknuta čela, uokviruje smeđa kosa počešljana na razdjeljak. Oči krupne tamne pod lukom tankih obrva. Nos ponešto orlovski, usne pune, pritvorene. Fina crvena osjenčenja oko očnih kapaka i nosa. Sjene oko brade i obraza modrikaste. Lijevo na pećini dugoljasti otvor uz koji se rubom penje zeleni bršljan. Kroz otvor pogled u daleki pejzaž: zemlja sa zelenim rastinjem i visoka brda koja okružuju jezero.

Sign.: sr. d. L. Czetinovich 1839, 9/30.
vl. Narodna Galerija (N. G. 39)
Ljubljana

2. ROZALIJA EGER

ulje, platno; vel. 36,8 × 39,7 cm.

Polulik starije žene stoji pred pozadinom smeđe jednobojne pećine i prislanja lijevu ruku na kamenu izbočinu. Odjevena je u crnu haljinu obnaženih ramena

s bijelim prozračnim šalom. Lice je četvrtasta oblika, oštih crta, uskih blijedih zatvorenih usana, istaknuta nosa i asimetričnih tamnih očiju. Inkarnat žućkast. Tamna kosa počešljana na razdjeljak s okomitim uvojcima po strani i pundom. Nakit oko vrata, na haljini i ruci. Otvor na pećini lijevo gleda u daleki pejzaž: visoka brda zatvaraju jezero. Uz rub otvora i desno penje se zeleni bršljan.

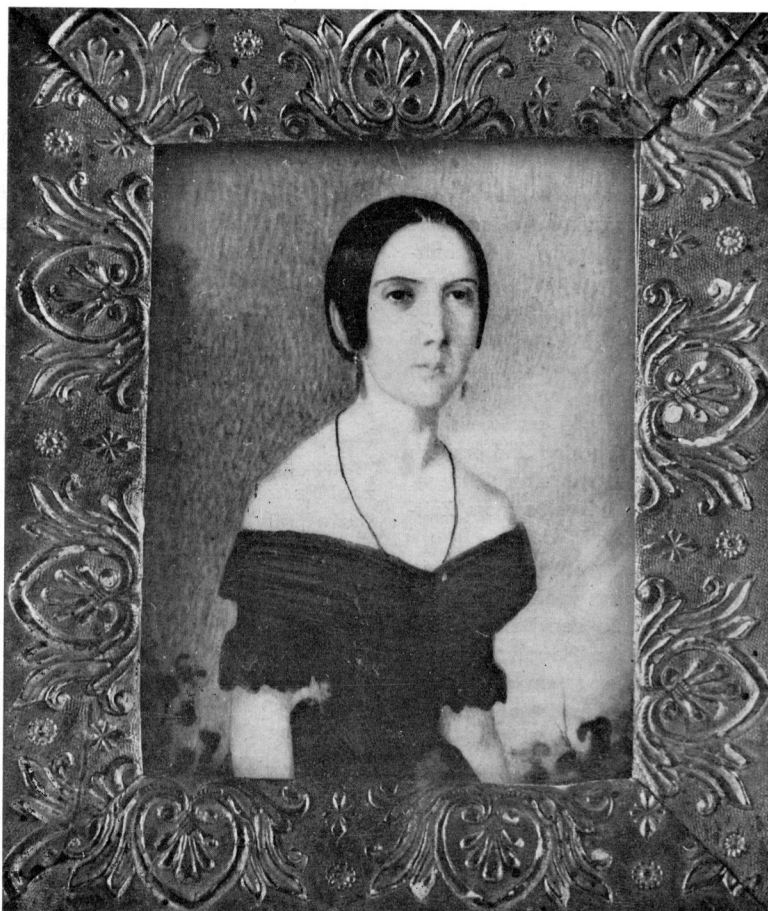
Sign: d. sr. L. Czetinovich, vjerojatno 1839.
vl. Narodna Galerija (N. G. 40)
Ljubljana

3. MARIJA GROFICA PAUMGARTNER

ulje, platno; vel. 66 × 52,5 cm

Sjedi pred pećinom lik stare gospođe u tamnomodroj haljini s bijelim čipkastim ovratnikom i nabranom kapom s plavim vrpcama. Desna ruka je prislonjena na ručki naslonjača a preko nje je prebačen crni šal vezen crvenom bojom.

Lice ovalno, inkarnat svijetao s lagano označenim rumenilom na obrazima. Oči sivkastosmeđe — energičan izraz ogleda se i na dvije izrazite bore između obrva. Lice je plastično modelirano pomoću finih osjenčenja oko očiju, brade i nosa.

8 Ljudevit Cetinović, KATARINA ČAKOJE (minijatura)

Smeđa pozadina pećine oko lika postaje sivkasta. Lijevi otvor gleda u dalek pejzaž: jezero s visokim brdima, a u prvom planu brodić spuštenih jedara.

Sign.: d. sr. L. Czetinovich 15/I. 40.

vl. Narodna Galerija (N. G. 38)
Ljubljana

4. KAMENOVANJE SV. STJEPANA

ulje, platno; vel. 228 × 132 cm; (sl. 6)

Centralni lik sv. Stjepana u bijeloj albi i crvenoj dalmatici u klečećem stavu raširenih ruku i uzdignuta pogleda. Za lijevo rame drži ga vojnik s kacigom, a desnom rukom zamahuje kamenom. Lijevo dva čovjeka uzdignutih ruku drže poveliko kamenje. Jedan je obučen u plave hlače i crveni haljetak, a drugi u sive hlače i bijelu košulju. Desno je i drugi vojnik s kacigom. Ispred sv. Stjepana sjedi čovjek u smeđem haljetku duge kose.

U trećem planu iza sv. Stjepana konjanik u ratnoj opremi na bijelome konju sa plavom zastavom. Iznad svečeve glave dva bucmasta plavokosa anđela: jedan pruža prema svecu lovor vijenac, a drugi palmu. Pozadina svjetlo smeđa.

Sign.: d sr. L. Czetinovich anno 1840.

vl. Narodna Galerija (N. G. 1132)
Ljubljana

5. GABRIELLA KEGLEVIĆ DE BUZIN-PALLFY

ulje, platno; vel. 54 × 43 cm; (sl. 7).

Polulik mlade žene odjevene u svijetloružičastu dekoltiranu haljinu s bijelim čipkastim volanom. Obje su ruke opušteno niz tijelo. Crna, glatko počesljana kosa na razdjeljak uokviruje pravilno lice. Oči zelenosmeđe bademasta oblika. Usne ružičaste. Inkarnat je svijetao s finim osjenčenjima. Uz obraze kosa je prihvaćena kopčama ukrašenim biserima. Svijetla pastelna boja haljine i inkarnata usklađuje se sa istančanim raznolikim nijansama zelene boje pozadine.

Sign.: d. d. L. Czetinovich 1843.

vl. Muzej za umjetnost i obrt (MUO-13377)
Zagreb

6. MINIJATURA — LIK KATARINE ČAKOJE-RATKOVIĆ

akvarel, bjelokost; vel. 5,6 × 4,2 cm; (sl. 8).

Mlada žena crne zaglađene kose, tamnih očiju, blijeda inkarnata odjevena u kobalt modru haljinu. Crna tanka vrpca oko izrazito gracilnog vrata. Lik opuštenih ruku postavljen je u krajolik.

Na poleđini minijature zapis da je Zetinovich slikao Katarinu Čakoje u Petrinji 1844. g.

vl. Muzej za umjetnost i obrt (MUO-9858)
Zagreb

MALER LJUDEVIT CETINOVIC

In diesem Berichte hat die Autorin das Leben und das Werk von Ljudevit Cetinović, des im Jahre 1816 in Rijeka geborenen kroatischen Malers, dargestellt. Wie so viele von den, für diesen Zeitabschnitt so charakteristischen »wandernden« Malern, hat auch er, Porträts und sakrale Bilder malend, seine Aufenthaltsorte gewechselt. So wie wir von den meisten dieser »wandernden« Malern vollständigere Angaben vermissen so sind ebenfalls bisher auch diejenigen über das Leben von Cetinović ziemlich spärlich. Trotzdem ist es gelungen eine Reihe von wesentlichen Tatbeständen zu erforschen: seine Herkunft, die Familie aus der er stammt und das Ambient in dem er erzogen und geschult wurde, seine Anwesenheit in Slovenien und Kroatien und endlich einige von seinen erhaltenen Porträts und sakralen Bildern. Dieses erhaltene Erbe stellt uns Cetinović als eine, seinem Zeitgeist entsprechend geformte Malerpersönlichkeit dar.

Die Familie des Malers stammt aus der Militärgrenze. Sein Vater Ignaz hat im Militär als Unteroffizier gedient und ist nachher in den Finanzdienst übergegangen. In den Dokumenten aus dem Jahre 1831 wird er als Schreiber im Hauptzollamt in Ljubljana erwähnt. Ljudevit Cetinović, welcher schon seit seiner frühesten Jugend Willen und Malertalent aufwies, ist als Gehilfe eines italienischen Malers nach Wien gekommen. Mit Hilfe und Unterstützung des Ljubljauer Gouverneurs Baron Schmidburg wird er in die Wiener Akademie (K. K. Accademie der bildenden Künste) aufgenommen. In den Schülermatrikeln ist er unter der Nummer 476 eingetragen. Das entsprechende Protokoll führt an: »Czetinovich Ludwig, alt 19, Geburtsort Fiume, Eintritt 1835. Classification: 1835 Sommerkurs 1, 1836 Winterkurs 1, Sommerkurs 2.« In demselben Protokoll befindet sich auch die wichtige Anmerkung: »Hat eine ausserordentliche Unterstützung von S. Mayestät K. Franz de dato July 25. 1835 auf 3 Jahr per 200 Guld.«

Von Cetinović erfährt man erst im Jahre 1839 als er ein Porträt in Triest ausstellte. Weiterhin wird in demselben Jahre

ebenso wie im Jahre 1840 seine Anwesenheit in Slovenien durch die Porträts des Franz Xaver Eger, der Rosalie Eger, der Marie Gräfin Paumgartner sowie durch das Altarbild im Šmarje »Die Steinigung des Hl. Stephan« bewiesen. Aus diesem Zeitabschnitt werden ihm auch zwei unsignierte und undatierte Porträts (diejenigen des Anton Laschan und des Leopold Ledenic) zugeschrieben deren Authentizität die Autorin jedoch bezweifelt.

Im Herbst des Jahres 1842 (»Croatia«, 11 Oktober 1842. No 81.) wurde angeführt: »Ludwig Czetinovich akademischer Portrait- und Historienmaler, ist von einer Kunstreise aus Italien in Agram angekommen und gedenkt hier einige Zeit zu verweilen...«. Aus dieser Zeit sind, zum mindesten bis jetzt, nur zwei Porträts bekannt — dasjenige der »Gabriella Keglević de Buzin-Palfy« aus dem Jahre 1843 und die Miniatur auf Elfenbein »Katarina Čakoje-Ratković« aus dem Jahre 1844.

Die früheren Porträts aus Ljubljana sind, nebst sehr gut getroffenen individualistischen Persönlichkeitseigentümlichkeiten der Dargestellten, auch im Geiste und mit allen Requisiten und Eigenschaften der Biedermeierzeit gemalt. Nach seiner Rückkehr aus Italien ist das Porträt der Gabrielle Keglević, trotz vielen erhaltenen Charakteristiken, doch malerisch neu. Es weist keine Schematisierung, keine üblichen Hilfszusätze und keinen überflüssigen Dekor auf. Die poetische Atmosphäre und der Einklang des fast pastellfarbenen Kolorits sichern diesem Porträt einen ausnahmsweisen Platz in der kroatischen Malerei des 19. Jahrhunderts zu und es ist zugleich auch eine Entdeckung noch unerforschter Werte.

Mit dem Aquarell auf Elfenbein hat Cetinović in winzigen Dimensionen die Konzeption des vorhergehenden Porträts zu wiederholen versucht. Die Miniatur der Katarina Čakoje-Ratković aus dem Jahre 1844 ist das letzte bis jetzt bekannte schöpferische Dokument welches die Anwesenheit Cetinović's in unseren Gegenden bezeugt.